

Regeringskansliet,
Försvarsdepartementet
samt sändlista

Ert tjänsteställe, handläggare
Regeringskansliet, Försvarsdepartementet,
Kristina McConnell

Ert datum
2025-02-13

Er beteckning
Fö2025/00151

Vårt tjänsteställe, handläggare
HKV FST JUR Agneta Stenborg,
agneta.stenborg@mil.se

Vårt föregående datum

Vår föregående beteckning

Remissvar över Plikten kallar! En modern personalförsörjning av det civila försvaret (SOU 2025:6)

Försvarsmakten har tagit del av betänkandet och lämnar här följande synpunkter.

Sammanfattning

Försvarsmakten tillstyrker förslaget att civilplikten ska aktiveras generellt i det civila försvaret med hänsyn till det allvarliga säkerhetsläget. Försvarsmakten anser också att det är bra att utredningen föreslår att Försvarsmakten får fortsätta att *krigsplacera* sin personal och att myndigheten inte berörs av förslaget om beredskapsregistrering. Försvarsmakten delar bedömningen att det därigenom är tydligt för bemanningsansvariga i det civila försvaret att Försvarsmaktens personal inte är tillgänglig för deras krigsorganisationer. Med det sagt anser Försvarsmakten att utgångspunkten måste vara att se totalförsvaret som en helhet och att inte särskilja det militära och civila försvaret mer än nödvändigt. Utgångspunkten måste också vara att all planering ska göras i fredstid, så att inga oklarheter finns om beredskapen höjs.

Försvarsmakten avstyrker mot den bakgrunden de förslag i remissen som innebär att begreppet krigsplacering inom det civila försvaret ska ersättas av begreppet beredskapsregistrering samt att inte all personal i krigsorganisationen ska registreras hos Plikt- och prövningsverket. Anledningen till detta är främst behovet av enhetlighet inom totalförsvaret och vikten av att eventuella konkurrenssituationer mellan olika arbetsgivare löses i fredstid. Vidare ser Försvarsmakten att systemet med hur dessa konkurrenssituationer ska lösas bör författningsregleras så att det är tydligt hur detta ska ske, särskilt om det uppstår konkurrenssituationer under höjd beredskap. Försvarsmakten anser vidare att

(AST)

Plikt- och prövningsverket bör ha hela ansvaret för säkerhetsprövningen av civilpliktiga.

Avsnitt 19 Tydligare regler för det civila försvarets personalförsörjning

19.2 Behov av en tydligare terminologi

Utredningen föreslår att i det civila försvaret ska ordet *krigsplacering* enbart användas för beslut om krigsplacering med stöd av lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. För övrig personal som registreras hos Plikt- och prövningsverket med anställningsavtalet som grund ska istället begreppet ”beredskapsregistrering” användas. Detta föreslås dock inte gälla för det militära försvaret som får fortsätta att använda begreppet krigsplacering för båda situationerna.

Försvarsmakten ställer sig positiv till att Försvarsmakten inte omfattas av utredningens förslag, men är ändå negativ till förslaget i övrigt. Både det civila och militära försvaret utgör en del av totalförsvaret och är i sin planering inför och i sin verksamhet under höjd beredskap beroende av varandra. Det är därför olyckligt att inte samma begrepp används. Det är oklart hur stor problematiken med missförstånd kring innebörden av krigsplaceringen är idag, men att införa ett nytt begrepp som bara gäller i den civila delen av totalförsvaret riskerar att skapa ytterligare förvirring och otydlighet. Ett alternativ vore att använda benämningen krigsplacering med värnplikt respektive civilplikt för den åtgärd som sker med stöd av lagen om totalförsvarsplikt. Eventuella problem kring missuppfattningar om vad en krigsplacering innebär bör också kunna lösas genom ökad information och förtydliganden i författning.

19.3 Beredskapsregistrering i det civila försvaret

Försvarsmakten avstyrker förslaget att bemanningsansvariga i det civila försvaret enbart ska beredskapsregistrera den personal som tillförts krigsorganisationen utifrån. Plikt- och prövningsverket har idag registrerat krigsplacerad personal från flertalet aktörer inom det civila försvaret. Det minimerar risken för att det under höjd beredskap uppstår problem med att en person är i anspråkstagen av flera aktörer. Att ha detta utrett i fredstid är av stor vikt för att Sverige ska ha ett fungerande totalförsvaret vid höjd beredskap.

Ett av syftena med utredningens förslag uppges vara att undvika onödig administration. De förslag som innebär att den ordinarie personalen som ingår i en krigsorganisation hos en kommun eller region ska erhålla ett skriftligt besked om sin placering i krigsorganisationen och att bemanningsansvariga i höjd beredskap ska ha en skyldighet att till Plikt- och prövningsverket anmäla vilka som omfattas av allmän tjänsteplikt innebär dock inte en administrativ förenkling. Försvarsmakten anser att det bästa sättet att säkerställa en fullgod personalförsörjning vid höjd beredskap är att bemanningsansvariga civila aktörer liksom idag registrerar den personal som ska bemanna deras respektive krigsorganisation hos

Plikt- och provningsverket. Detta gynnar totalförsvaret i stort och därmed både det civila och militära försvaret. Försvarmakten förordar således alternativ 2.

Försvarmakten delar inte heller bedömningen att förfarandet vid konkurrens-situationer inte behöver författningsregleras. Ett effektivt system förutsätter att det är tydligt och klart för alla inblandade vad som gäller. Det faktum att det återkommande uppstår frågor kring hur konkurrenssituationer ska lösas visar att det råder osäkerhet kring detta. Försvarmakten anser därför att det bör författningsregleras hur konkurrens mellan bemanningsansvariga ska hanteras.

Utredningen påpekar att det militära försvaret inte direkt omfattas av förslagen och att Plikt- och provningsverket registrerar all personal som ingår i Försvarmaktens krigsorganisation. Det är därigenom tydligt för bemanningsansvariga i det civila försvaret att dessa personer inte är tillgängliga för deras krigs-organisationer. Försvarmakten delar den bedömningen. Det är dock Försvarmaktens uppfattning att även det militära försvaret indirekt påverkas av utredningens förslag eftersom all planering av personalförsörjningen inom totalförsvaret hänger ihop. Det ligger därför i Försvarmaktens omedelbara intresse att det finns ett fungerande system för bemanningen inom hela totalförsvaret.

Försvarmakten tillstyrker förslaget att det i förordningen (2022:524) om statliga myndigheters beredskap förtydligas att Försvarmakten får låta krigsplacera personal som placeras i myndighetens krigsorganisation.

Avsnitt 20 Tydligare regler om den allmänna tjänsteplikten

20.5.4 Arbetsförmedlingen behöver planera redan i fredstid

Försvarmakten tillstyrker förslaget att det i förordningen med instruktion för Arbetsförmedlingen införs en bestämmelse om att Arbetsförmedlingen redan i fredstid ska planera för vilka arbetsgivare och uppdragsgivare, samt vilka arbetstagare och uppdragstagare hos dessa, som ska omfattas av beslut om allmän tjänsteplikt vid höjd beredskap. Även Försvarmakten kan komma att ha behov av att få personal anvisad vid höjd beredskap och det är viktigt att denna planering sker redan i fredstid.

20.6 Övriga avtal om tjänstgöring vid höjd beredskap

Försvarmakten delar utredningens bedömning att det skulle vara möjligt att anställa civilanställda med det som av utredningen kallas vilande anställningsavtal. Försvarmakten föreslår dock att möjligheten att författningsreglera de delar där man nu föreslår kollektivavtalsreglering utreds ytterligare eftersom en författningsreglering gör förutsättningarna för vilande anställningsavtal och tjänstgöring vid höjd beredskap tydligare. För ökad tydlighet anser Försvarmakten även att rätt till ledighet från den civila anställningen och skyddet för anställning etc. ska framgå av lag så att förutsättningarna tydliggörs både för den

anställde och dennes civila arbetsgivare. Det är även viktigt att reglera att statligt anställda kan ha en huvudsaklig anställning och en anställning som tidvis tjänstgörande i Försvarsmakten.

20.7 Innebörden av beredskapslarm

Utredningen föreslår att det i 15 § förordningen (2015:1053) om totalförsvaret och höjd beredskap förtydligas att beredskapslarm innebär order att omedelbart inställa sig till tjänstgöring enligt krigsplaceringsorder eller motsvarande till den som är (i) krigsplacerad inom totalförsvaret enligt lagen om totalförsvarsplikt, (ii) skyldig att tjänstgöra enligt 6 kap. 2 § 1 st. 2 eller 4 samma lag, eller (iii) anställd hos Försvarsmakten.

Det anges att Försvarsmaktens personal idag får besked från sin arbetsgivare om att de är krigsplacerade och ska inställa sig genast vid *höjd beredskap*. Detta stämmer inte utan instruktionen de anställda har fått är att inställa sig omedelbart vid *beredskapslarm*.

Den tolkning som utredningen gör av begreppet "annan grund" i 15 § förordningen om totalförsvaret och höjd beredskap delas inte av Försvarsmakten. Försvarsmakten menar att med "annan grund" innefattas de som krigsplacerats med stöd av anställningsavtalet. Försvarsmakten välkomnar dock det förtydligande som utredningen föreslår i 15 § förordningen om totalförsvaret och höjd beredskap, dvs. att beredskapslarm ska innebära en order till Försvarsmaktens personal att omedelbart inställa sig enligt krigsplaceringsorden.

Avsnitt 25 Säkerhetsskydd och säkerhetsprövning

Förslaget att dela upp ansvaret för säkerhetsprövningen mellan olika verksamhetsutövare och att genomföra säkerhetsprövningsåtgärder både inför grundutbildning och därefter inför krigsplacering blir en komplicerad och svåröverblickbar process. Förslaget innebär att samtliga verksamhetsutövare som får ett ansvar för säkerhetsprövningen inför en krigsplacering behöver ha rutiner för att kalla individer till prövning, bekosta eventuell resa och övernattningskostnader och ha ett it-system eller motsvarande lösning för att kunna dela information med Plikt- och prövningsverket. Försvarsmakten menar därför att säkerhetsprövningen istället bör genomföras i sin helhet av Plikt- och prövningsverket mot den aktuella krigsbefattningen, vilket innebär att den initiala befattningsanalysen måste ta höjd för grundutbildning, repetitionsutbildning, beredskapstjänstgöring och krigstjänstgöring. För att säkerhetsprövningen ska kunna genomföras effektivt och verkningsfullt i praktiken behöver den, där så är möjligt, genomföras som en del av mönstringen.

Ett delat ansvar för säkerhetsprövningen riskerar att leda till en avsaknad av samlad systematik för registrering och översyn av hela krigsorganisationen för civil- och värnpliktiga hos Plikt- och prövningsverket. Det kan även behöva ske en förflyttning från värnplikt till civilplikt, vilket underlättas om det är en aktör

som har helhetsansvaret för hanteringen. Försvarsmakten anser därför att Plikt- och provningsverket bör ges ansvar för hela säkerhetsprovningsprocessen och att det tydliggörs att grundutredning ska genomföras som en del av mönstringsprocessen för att undvika dubbla provningar och parallella processer i olika verksamheter som kan leda till olika resultat.

Försvarsmakten vill framhålla att det inte finns något krav på placering i säkerhetsklass för att genomföra säkerhetsprovning utan det är tillräckligt att individen deltar i säkerhetskänslig verksamhet. Det är också viktigt att betona grundutredningens betydelse i säkerhetsprovningsförfarandet eftersom den kan ge viktig information som inte fångas upp via dagens system för registerkontroll. Vidare har Försvarsmakten några specifika synpunkter på avsnittet enligt nedan.

25.5.3 Plikt- och provningsverket gör bedömningen av säkerhetsprovningen inför och under grundutbildning

För att Plikt- och provningsverket ska kunna göra bedömningen inför och under grundutbildningen behöver Plikt- och provningsverket även ta ansvar för att ansöka om registerkontroll hos Säkerhetspolisen samt hantera eventuellt utfall av en sådan. Försvarsmakten saknar i utredningen ett resonemang kring hanteringen av registerkontrollerna.

25.5.5 Den som gör annan utredning än mönstring bör genomföra grundutredningen för säkerhetsprovning

Utredningens förslag att det är Plikt- och provningsverket som ska göra bedömningen av säkerhetsprovningen borde innefatta bedömningar av om individen både bedöms som lämplig eller olämplig utifrån ett säkerhetsperspektiv. Om Plikt- och provningsverket ska kunna ta sitt ansvar för säkerhetsprovningen inom det civila försvaret behöver myndigheten även få kännedom om vilka personer som *inte* är lämpliga och därmed inte heller ska bli aktuella för annan befatning i krigsorganisationen.

Avsnitt 26 Inriktning och samordning av personalförsörjningen

Det föreslås att det inrättas en sektor eller en funktion på nationell nivå som ska ta ansvar för personalförsörjningsfrågan. Försvarsmakten menar att en sådan funktion bör omfatta totalförsvaret och inte enbart det civila försvaret. Frågor kring sjukvård, transporter, it och cyber m.m. berör både det civila och det militära försvaret. Vidare har Försvarsmakten i uppgift att stödja det civila försvaret vid kriser. Det civila försvaret ska i sin tur stödja det militära försvaret vid höjd beredskap och krig. Det är mot denna bakgrund mycket viktigt att det finns goda förutsättningar för en samordning av personalförsörjningen för hela totalförsvaret.

Övriga påpekanden

I avsnitt 8.14 anges utgångsförbud som ett exempel på disciplinpåföljd enligt lagen (1994:1811) om disciplinansvar inom totalförsvaret m.m. (LDT). Idag finns dock bara två möjliga disciplinpåföljder, nämligen varning och löneavdrag. Detta framgår av 10 § LDT.

I avsnitt 8.15 anges att åtalsanmälan enligt 17 § LDT alltid ska göras bland annat om brottet riktar sig mot den organisation där den misstänkte tjänstgör. Det som bl.a. framgår av 17 § 2 st 2 är att åtalsanmälan alltid ska göras om brottet riktar sig mot någon utanför den organisation där den misstänkte tjänstgör.

I avsnitt 28.3 hänvisas till 25.8.1 i avsnitt 25. Detta avsnitt finns inte, möjligen avses 25.5.6.

Avslutande synpunkter

Det kan konstateras att utredningen i mycket begränsad omfattning resonerar kring hur personalförsörjningen av det civila försvaret påverkas av att Sverige är allierad i Nato. Detta perspektiv bör om möjligt omhändertas i den fortsatta beredningen.

Utöver de invändningar som framförs ovan är Försvarsmakten positiv till de förslag som ges för att säkerställa personalförsörjningen av det civila försvaret. Försvarsmakten vill därvid framhålla att Försvarsmakten även delar utredningens uppfattning att det är viktigt att lagstiftning om skyldigheter för näringsidkare och arbetsmarknadsorganisationer m.fl. är tydlig och att det därför kan finnas skäl att se över den lagstiftningen. Det är vidare Försvarsmaktens uppfattning att lämpliga delar av utredningens förslag tillsammans med de förslag som förväntas lämnas från utredningen "En ökad tillgång till personal och en ökad uthållighet inom det militära försvaret" (Dir. 2024:2) är nödvändiga för att bidra till utvecklingen av ett sammanhängande system för personalförsörjningen inom totalförsvaret som helhet.

I beredningen av detta ärende har deltagit Anna Ferlin, FST STRA PLAN Tfsp, Eva-Maria Winblad Österlind, FST HR, Carl Lansryd, FST STÖD Kommers, Gunilla Sundqvist, FST STÖD GL, Patrik Bäck, OPL och Ulrika Sehlin, MUST.

Detta yttrande har beslutats av ställföreträdande chefsjurist Helene Arango Magnusson. I den slutliga handläggningen har dessutom försvarsjurist Nanna Holst och HR-strateg Karin Brunn Lundgren deltagit samt som föredragande försvarsjurist Agneta Stenborg.

Arango Magnusson, Helene

Ställföreträdande chefsjurist

Handlingen är fastställd i Försvarmaktens elektroniska dokument- och ärendehanteringssystem.

Sändlista

Regeringskansliet, Förvarsdepartementet (fo.remissvar@regeringskansliet.se)

Inom myndigheten för kännedom

FST GEN UTB Tpfs
FST STRA PLAN Tfsp
FST STÖD Kommers
FST STÖD GL
FST HR
OPL
MUST